

Dvě nové publikace brněnského slavisty v ruštině

POSPÍŠIL, I.: *На фoрпocтax тeopии и иcтopии клaccичecкoй pyccкoй литepaтyры*. Siedlce: Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, 2015. ISBN 978-83-64884-92-4.

POSPÍŠIL, I.: *Метoдoлoгия и тeopия литepaтyрoвeдчecкoй cлaвистики и Цeнтpaльнaя Eвpoпa*. Siedlce: Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, 2015. ISBN 978-83-64884-88-7.

[рецензии]

Přestože internacionalizace publikační činnosti je dnes již poměrně standardní záležitostí, zůstávají zahraniční vydání knih českých slavistů stále výjimečnými a poměrně ojedinělými počiny. Do této kategorie spadají i obě recenzované publikace, které spojuje hned několik skutečností. Kromě zjevné spojitosti dané osobou autora Iva Pospíšila, jehož netřeba (nejen) v českých slavistických kruzích představovat, mají obě knihy společné i vydání v rámci edice Colloquia Litteraria Sidlecensia jako její XX., resp. XXI. svazek. Knihy sdílejí i totožný charakter v tom smyslu, že se jedná o soubory autorových dříve vydaných studií.¹ Ty vznikaly v průběhu posledních dvaceti let, většina v ruštině, některé česky, jedna i francouzsky a publikovány byly v různých českých i zahraničních časopisech a sbornících či kolektivních publikacích. Toto nové vydání tyto studie zpřístupňuje širšímu okruhu čtenářů, ale zároveň je i aktualizuje. V humanitních vědách plyne badatelský čas výrazně „pomaleji“ než ve vědách přírodních a badatelské výsledky si ponechávají svoji platnost mnohem déle. Dokonce bychom mohli říci, že ani tak nezastarávají, jako jsou spíše vytlačovány z pozornosti čtenářů neustále novou a přibývajícím masou publikací. Nutnost oživit paměť proto platí v humanitních vědách více než kde jinde.

První výše jmenovanou knihu o ruské klasické literatuře otevírá studie o charakteristických rysech vývoje ruské literatury. Autor se v ní zabývá spojitostmi ruské klasické literatury s ruskou literaturou 18. století a staroruskou literaturou a otázkou autochtonních a importovaných prvků. Jakkoliv zde autor připomíná svoji teorii o prae-post paradoxu (efektu) (tj. specifická adaptace zahraničního impulzu do nového, tj. ruského prostředí), kterou rozvinul již ve svých dřívějších pracích, pracuje i s vývojovými koncepcemi ruské literatury dalších badatelů – J. A. Ljackého, D. S. Lichačova, N. I. Konrada, Z. Mathausera ad., a dospívá k závěru, že právě prae-post paradox měl v ruské literatuře systémový charakter a výrazně napomohl ruské literatuře k její světovosti. Ostatně problematika prae-post paradoxu se pak objevuje i v dalších textech knihy, jako je např. ta o „autochtonním“ a „alochtonním“ Gogolovi.

1 Výjimku z uvedeného tvrzení tvoří poslední studie/kapitola v knize o ruské klasické literatuře, která byla původně připravena pro konferenci v Rumunsku, ale tiskem nevyšla.

Z dalších vybraných studií je zřejmé tíhnutí Iva Pospíšila k problematice žánrů, které zasvětil nemalou část své vědecké práce a také několik monografií. V dané publikaci se genologická tematika objevuje v různých polohách, např. ve vztahu k povaze romantismu, ve spojitosti s motivy bláznovství v ruské literatuře nebo při zkoumání Puškinova inklinování k románu, které – jak konstatuje Ivo Pospíšil – jakkoliv bylo málo úspěšné, není zanedbatelné, neboť dokládá experimentální charakter jeho díla, které předznamenává zlatý věk ruské literatury. Skrze žánrovou problematiku je v knize uchopováno i dílo Dostojevského a Čechova.

Přestože bych se velmi bránil užít pro danou publikaci ve vědeckém prostředí snad až vulgární označení „the best of“, je třeba upřímně přiznat, že vybrané studie jsou určitě reprezentativním vzorkem. Těžko soudit, zda se jedná o to nejlepší, co dosud Ivo Pospíšil publikoval, rozhodně však představují čtenáři autorova bádání v jisté komplexnosti, kde jsou různé tematické celky jeho bádání zastoupeny vždy alespoň jedním textem. Proto v publikaci nemůže chybět také jeden článek o Leskovovi a nezbytné jsou v tomto ohledu i statě zaměřené na česko-ruskou vztahovou problematiku. Tu představují dva články, a sice jeden o Puškinovi v pojetí F. Vymazala, A. A. Vrzala (A. G. Stína) a F. Táborského, a další o české a moravské reflexi smrti L. N. Tolstého.

Jestliže bychom označili Iva Pospíšila za rusistu, jistě by to přísně vzato nebyla chyba, nicméně k vystižení velké šíře jeho badatelských zájmů by to bylo nedostačující. To také dokládá druhá recenzovaná kniha, která se zaměřuje na problematiku střední Evropy, uchopovanou prostřednictvím literatury a úvah o literární vědě. Ve srovnání s první knihou je tato tematicky širší a zahrnuje studie jak z dějin české slavistiky (rusistiky), tak zaměřené na teorii ruské literatury i statě věnované problematice vztahové, resp. českému či česko-slovenskému pojmání ruské literatury.

I v této publikaci není první studie první jen svým pořadím, ale v jistém smyslu uvozuje celý cyklus. Zaměřuje se na problematiku areálových studií, slavistiky a komparistiky, na jejich styčné body a také na to, že areálový přístup má i své domácí kořeny, byť se jim tehdy tak neříkalo, a že uchopovat látku areálově nemusí nutně znamenat inspirovat se na západ od našich hranic, ale může se jednat nové čtení domácích a středoevropských autorů. Nepřímo na vstupní studii navazují v knize i další texty, které různými způsoby mapují dějiny a dědictví české a hlavně brněnské slavistiky, čemuž se Ivo Pospíšil věnuje dlouhodobě a z mnoha textů na toto téma do knihy zařadil např. článek o F. Wollmanovi, stať o S. Vilinském či příspěvek k tradicím české a slovenské literární komparistiky.

Obě knihy obsahují více než dvacítku studií, které velmi zdařile reprezentují dlouholetou badatelskou činnost Iva Pospíšila. V jeho rozsáhlé publikační činnosti, zahrnující i celou řadu knih, mají tyto dvě specifické postavení. A to právě tím, že míří především na zahraničního čtenáře, od čehož se odvíjí jak místo, tak i jazyk

jejich vydání. Česká slavistika a rusistika je spíše „dovozcem“ než „vývozcem“, což míním tak, že se více odborných knih přeloží do češtiny než z češtiny. Má to jistě své přirozené příčiny dané postavením češtiny ve světě a nejspíše to tak i zůstane v budoucnu; nicméně je třeba oceňovat každou knižní publikaci českého slavisty vydanou v zahraničí a je třeba napnout síly, aby takových knih bylo více. Brněnská slavistika si v tomto ohledu nestojí špatně, a to i zásluhou Iva Pospíšila.

Josef Šaur

[рецензии]

Literatura:

POSPÍŠIL, I. (2015): *Na forpostach teorii i istorii klassičeskoj ruskoj literatury*. Siedlce: Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. ISBN 978-83-64884-92-4.

POSPÍŠIL, I. (2015): *Metodologija i teorija literaturovedčeskoj slavistiki i Central'naja Jevropa*. Siedlce: Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. ISBN 978-83-64884-88-7.